

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра економічної теорії та міжнародних економічних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Методичні рекомендації
для здобувачів ступеня бакалавра
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

Дніпро
НТУ «ДП»
2025

Кваліфікаційна робота бакалавра [Електронний ресурс] : методичні рекомендації для здобувачів ступеня бакалавра освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини / уклад.: Д.Д. Алексеєнко, С.О. Геращенко, І.Ю. Гузенко, М.В. Литвин, Н.І. Литвиненко, Г.М. Пилипенко, Ю.І. Пилипенко, В.Л. Смесова ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2025. 44 с.

Укладачі:

Д.Д. Алексеєнко, к. екон. наук., представник роботодавців.

С.О. Геращенко, к. екон. наук., доц.

І.Ю. Гузенко, к. екон. наук., доц.

М.В. Литвин, к. екон. наук., доц.

Н.І. Литвиненко, к. екон. наук., доц.

Г.М. Пилипенко, к. екон. наук., проф.

Ю.І. Пилипенко, д-р екон. наук, проф.

В.Л. Смесова, д-р екон. наук, проф.

Затверджено науково-методичною комісією зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини (протокол № 5 від 15.05.2025) за поданням кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин (протокол № 13 від 17.06.2025).

Подано рекомендації щодо порядку організації, виконання, правил оформлення, процедур нормоконтролю та захисту кваліфікаційної роботи. Наведено орієнтовний перелік тем робіт та анотації щодо змісту основних розділів. Рекомендовано для здобувачів НТУ «Дніпровська політехніка» спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини.

Відповідальний за випуск завідувач кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин В.Л. Смесова, д-р екон. наук, проф.

ЗМІСТ

	ВСТУП	5
1	УМОВИ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	
1.1	Мета та завдання кваліфікаційної роботи.....	6
1.2	Вибір наукового керівника і напряму дослідження.....	8
1.3	Вибір теми кваліфікаційної роботи та порядку її затвердження.....	10
1.4	Визначення етапів і контроль виконання кваліфікаційної роботи.....	10
1.5	Академічна доброчесність та запобігання плагіату.....	11
2	РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА.....	13
3	ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	
3.1	Структура кваліфікаційної роботи.....	17
3.2	Зміст вступу та елементів основної частини кваліфікаційної роботи бакалавра.....	18
3.3	Правила написання тексту та оформлення кваліфікаційної роботи....	23
4	ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	
4.1	Взаємодія учасників процесу атестації	32
4.2	Процедура рецензування кваліфікаційної роботи	34
4.3	Порядок захисту кваліфікаційної роботи	34
5	КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА	36
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	38
	ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Підготовка фахівців вищої освіти здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами здійснюється згідно законодавства України про вищу освіту та базується на Конституції України і складається із законів України «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку. Згідно з законом України «Про вищу освіту» форма підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» відповідає першому рівню вищої освіти і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю [1].

За затвердженим стандартом підготовки бакалаврів із спеціальності «Міжнародні економічні відносини» завершальним етапом навчального процесу є написання та захист кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота – це вид підсумкової атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти» [1].

Ця методична розробка створена з метою допомогти здобувачам під час написання кваліфікаційної роботи зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Вона складається з п'яти розділів:

1. Умови та порядок виконання кваліфікаційної роботи бакалавра.
2. Рекомендована тематика кваліфікаційної роботи бакалавра.
3. Структура і зміст кваліфікаційної роботи бакалавра.
4. Організація виконання і захисту кваліфікаційної роботи.
5. Критерії оцінки кваліфікаційної роботи.

Методична розробка містить необхідні рекомендації з організації виконання кваліфікаційної роботи та її захисту, а також основні вимоги змістового та процедурного характеру.

1 УМОВИ ТА ПОРЯДОК ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

1.1 Мета та завдання кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота – це індивідуальне завдання, яке виконується студентом на завершальному етапі навчання фахової підготовки, і є однією із форм оцінювання рівня сформованості програмних фахових компетентностей здобувачів вищої освіти [1, с. 32 – 33]. Кваліфікаційна робота є основним засобом діагностики рівня сформованості спеціальних (фахових) навичок здобувачів вищої освіти НТУ «Дніпровська політехніка» [2, с. 12].

Зміст і структура кваліфікаційної роботи повинна відображати теоретичний зміст предметної області. *Метою її виконання є* поглиблене осмислення професійної проблеми, комплексне опанування фахового матеріалу і методів самостійного дослідження та послідовного викладення, а також практичного застосування теоретичних знань для вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення міжнародної діяльності в Україні. Формування мети супроводжують визначенням конкретних завдань, які мають бути вирішеними відповідно до мети (*вивчити..., описати..., встановити..., з'ясувати... тощо*). Опис результатів виконання визначених завдань – основа змісту розділів майбутньої дипломної роботи.

З метою забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності у кваліфікаційній роботі не може бути плагіату, фальсифікації та списування. Кваліфікаційна робота має бути оприлюднена на офіційному сайті закладу вищої освіти, його підрозділу або розміщена в його репозитарії.

Головним завданням автора є розв'язання на основі самостійних досліджень та використаних наукових і навчально-методичних літературних джерел у логічному і системному плані теоретичної проблеми або прикладного завдання з міжнародних економічних відносин. *Завданнями кваліфікаційної роботи є:*

- систематизація, закріплення, розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань із фундаментальних, спеціальних економічних, управлінських, гуманітарних та інших дисциплін;
- вивчення (або поглиблення) та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку дослідження;
- проведення всебічної діагностики ситуації із застосуванням сучасного інструментарію;
- розробка та оцінка альтернативних підходів до вирішення визначених проблем;
- застосування набутих знань для вирішення певних завдань у конкретних економічних, наукових, технічних та інших умовах, зважаючи на специфіку діяльності ринкових суб'єктів господарювання;
- розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою досліджень, пов'язаних із метою роботи, в якій розглядають конкретні проблеми

міжнародних економічних відносин;

- обґрунтування запропонованих рішень із використанням ситуаційного аналізу;

- підготовка доповіді та наочних матеріалів, що передають зміст роботи та пропозиції автора, з подальшим їх публічним захистом.

Як самостійна науково-дослідна розробка, кваліфікаційна робота повинна мати практичне значення для організації чи країни, за даними якої її виконують. Вона має враховувати сучасні тенденції розвитку науки та техніки, форм господарювання, ринкової інфраструктури щодо конкретних умов, для яких виконується. Розробка заходів і рекомендацій має здійснюватись на підставі вивчення сучасної вітчизняної та зарубіжної літератури, досвіду організацій усіх форм власності, законодавчих актів України тощо.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є одна з актуальних проблем сучасних міжнародних економічних відносин, яка відповідає завданням та умінням, передбаченим варіативною компонентою освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра за відповідною спеціалізацією.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується здобувачем для публічного захисту, тому до неї пред'являється вся сукупність вимог, як до робіт такого характеру, а саме:

- високий теоретичний рівень;
- чіткість викладення;
- аргументованість;
- наповненість достовірними фактичними даними;
- обґрунтованість застосованих методів досліджень;
- формулювання власного відношення до проблем, що розглядаються;
- відображення особистого вкладу в розробку теми;
- конкретність і дієвість пропозицій і рекомендацій.

У кваліфікаційній роботі повинні бути представлені розрахунки, діаграми та таблиці дослідницького характеру.

Кінцеві результати навчання бакалавра зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини, що визначають нормативний зміст підготовки і корелюються з переліком загальних і спеціальних компетентностей, подано нижче.

Шифр	Результати навчання
1	2
Р 7	Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.
Р 11	Обґрунтовувати власну думку щодо конкретних умов реалізації форм міжнародних економічних відносин на мега-, макро-, мезо- і мікрорівнях.
Р 12	Здійснювати комплексний аналіз складних економічних систем, зіставляти та порівнювати їх складові, оцінювати й аргументувати оцінки результативності їх функціонування.
Р 16	Демонструвати знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками.

1	2
P 18	Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків.
P 19	Розуміти та застосовувати чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо у сфері міжнародних економічних відносин.
P 24	Обґрунтовувати вибір і застосовувати інформаційно-аналітичний інструментарій, економіко-статистичні методи обчислення, складні техніки аналізу та методи моніторингу кон'юнктури світових ринків.
P 25	Презентувати результати дослідження на базі яких, розробляються рекомендації та заходи з адаптації до змін міжнародного середовища.
CP 26	Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження функціонування та розвитку світового господарства з використанням концепції людського розвитку.
CP 27	Обґрунтовувати вибір і застосовувати відповідні методи й інструменти аналізу динаміки змін міжнародного середовища у порівнянні з глобальними цілями сталого розвитку.
CP 28	Обґрунтовувати власну думку щодо конкретних форм реалізації міжнародних економічних відносин заснованих на стратегії інклюзивного розвитку.

1.2 Вибір наукового керівника та напрямку дослідження

Керівництво та консультування виконання кваліфікаційної роботи здійснюють професори, доценти та найбільш кваліфіковані і досвідчені викладачі кафедри.

Основними *обов'язками* наукового керівника кваліфікаційної роботи є:

- надання допомоги студентові у виборі проблеми та формулюванні теми, розробці календарного плану виконання і структури дипломної роботи, доборі літературних джерел та методів виконання досліджень тощо;
- розробка і визначення завдання, затвердженого завідувачем кафедри для виконання дипломної роботи;
- видача індивідуального завдання студентові на період проходження практики за темою дипломної роботи;
- затвердження календарного плану виконання дипломної роботи студентом;
- аналіз змісту дипломної роботи, результатів дослідження, висновків;
- визначення доцільності та обсягів рішень, які запропонував студент;
- надання систематичних консультацій студентові у встановлений графіком час;
- здійснення контролю за термінами та етапами виконання дипломної роботи, інформування про стан опрацювання теми на засіданнях кафедри;
- підготовка відгуку про дипломну роботу з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до структури критеріїв оцінки.

Науковий керівник повинен допомогти студенту визначити найбільш ефективні шляхи дослідження, всебічно стимулювати творчість і самостійність

при виконанні ним бакалаврської роботи.

У міру написання окремих розділів студент подає їх науковому керівнику на перевірку, виправляє та вносить доповнення у разі необхідності, звітує керівнику про готовність роботи.

Науковий керівник проводить систематичні консультації, перевіряє виконання завдань, контролює хід роботи, інформує кафедру про виконання студентом кваліфікаційної бакалаврської роботи, надає відповідний відгук.

Тематика дипломних робіт має бути спрямована на проведення досліджень сучасного стану світового господарства, тенденцій та перспектив його розвитку, форм та особливостей міжнародних економічних відносин і їх регулювання, механізмів функціонування світового ринку товарів, послуг, капіталів, праці, інновацій.

Найважливіший і найвідповідальніший момент, що визначає успішне виконання кваліфікаційної роботи – правильний вибір теми дипломного дослідження, який потребує від кожного студента творчого підходу і прийняття виваженого рішення, зважаючи на ряд обставин, вимог та побажань.

Насамперед, у процесі вибору тієї чи іншої теми доцільно зважати на зміст і досвід науково-дослідної роботи студента: тематику попередньо виконуваних курсових робіт, рефератів, доповідей на наукових студентських семінарах, конференціях та ін.

Чим вдаліше обрано тему дипломної роботи, тим свідоміше і продуктивніше здійснюється її розробка, тим вагомішим є отриманий результат.

Теми дипломних робіт мають відповідати актуальним питанням теорії і практики міжнародної економіки. Тематичне вирішення дослідних задач повинно орієнтувати на розробку конкретних проблем, що мають науково-практичне значення для діяльності фінансових установ, приватних підприємств та органів державної влади. Всі теми дипломних робіт повинні відповідати обсягу теоретичних знань і практичних навичок, набутих з усіх дисциплін освітньо-професійної програми.

Розробку приблизної тематики дипломних робіт здійснюють викладачі профільної (випускової) кафедри. Теми рекомендують студентам для самостійного вибору. Перелік тем, запропонованих кафедрою увазі студентів, не є вичерпним. Кожен студент може заявити тему на свій розсуд, надавши відповідне обґрунтування необхідності і доцільності її розробки.

У процесі вибору теми важливо враховувати особистість студента-випускника, його здібності та інтерес до тих чи інших питань, індивідуальні нахили як з точки зору вибору для дослідження конкретної сфери фінансово-економічних відносин, так і характеру самої роботи.

Тематика кваліфікаційних робіт передбачає і профіль науково-дослідної роботи випускової кафедри. Високий рівень мають роботи, розроблені як складники досліджень, виконуваних науковим керівником.

Випускна кафедра забезпечує необхідні консультації студентам у ході вибору ними тем кваліфікаційних робіт. Кожному студенту призначають наукового керівника. Перелік тематики дипломних робіт і список їх наукових

керівників затверджує випускна кафедра. Концепцію і план дипломного дослідження студент погоджує зі своїм науковим керівником, що сприяє його науковій і методичній діяльності протягом усього періоду роботи. Перезатвердження тем дипломних робіт не припускається. Закріплення за студентом теми дипломної роботи та призначення наукового керівника оформлюють наказом ректора у встановленому порядку.

1.3 Вибір теми кваліфікаційної роботи та порядок її затвердження

Кафедра міжнародних економічних відносин розробляє та затверджує базовий перелік тем кваліфікаційних бакалаврських робіт, який щорічно переглядається і доповнюється з урахуванням змін, що віддзеркалюють сучасний стан і проблематику міжнародних економічних відносин, а також відповідних вимог діючого законодавства. При цьому враховується спрямованість науково-дослідної роботи кафедри, а також визначений перелік виробничо-комерційних структур, установ та організацій, які є базовими для проходження практики.

Теми кваліфікаційних бакалаврських робіт вибираються із розробленого кафедрою переліку і за погодженням з науковим керівником можуть бути скореговані у відповідності з умовами практики або місця постійної роботи студента.

В окремих випадках студентам надається право вільного вибору теми, у разі обґрунтування доцільності її розробки. При цьому тема кваліфікаційної бакалаврської роботи повинна бути актуальною, мати теоретичне і практичне значення, відповідати сучасному стану та перспективам розвитку економічної науки і підприємницької практики. Назва роботи повинна відповідати фаху та сутності наукової проблеми, яку намагається вирішити студент, вказувати на ціль та завершеність дослідження.

Неприпустимим є вибір однієї теми двома студентами, які обрали одне місце проходження практики.

Закріплення теми наукового дослідження відбувається на підставі письмової заяви на ім'я завідувача випускової кафедри (*додаток А*) і затверджується наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» після подання кафедрою відповідної інформації.

Керівник допомагає студенту в упорядкуванні плану кваліфікаційної бакалаврської роботи і складає завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу, що затверджується завідувачем кафедри.

Перелік рекомендованих кафедрою економічної теорії та міжнародних економічних відносин тем наведено у розділі 2.

1.4 Визначення етапів та контроль виконання кваліфікаційної роботи бакалавра

Виконання кваліфікаційної роботи та її захист складається з таких основних етапів:

1. Закріплення керівника роботи, вибір і затвердження теми.
2. Формування і затвердження завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу.
3. Складання графіку виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи з зазначенням термінів виконання.
4. Вивчення джерел науково-методичної та навчальної інформації за обраною темою дослідження.
5. Проходження передатестаційної практики, опрацювання фактичного матеріалу, звітної та статистичної фінансово-економічної інформації, складання та захист звіту про проходження передатестаційної практики.
6. Написання та оформлення кваліфікаційної бакалаврської роботи до встановлених норм.
7. Рецензування кваліфікаційної бакалаврської роботи, подання роботи на кафедру.
8. Проходження нормоконтролю.
9. Підготовка до публічного захисту і захист кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Для контролю організації виконання кваліфікаційної бакалаврської робіт кафедра складає план-графік організації виконання кваліфікаційних бакалаврських робіт. Графік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи затверджується на початку навчального року, а його додержання контролюється керівником кваліфікаційної бакалаврської роботи і є одним із критеріїв, що формують оцінку виконаної роботи. При порушенні графіка студент може бути недопущений до захисту роботи.

1.5 Академічна доброчесність та запобігання плагіату

Метою «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» (зі змінами та доповненнями, затвердженими Вченою радою НТУ «Дніпровська політехніка» від 26.03.2019 р.) є встановлення засад політики Університету щодо запобігання поширенню плагіату в письмових роботах учасників освітнього процесу; формування культури коректної роботи із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; активізація самостійності й індивідуальності при створенні авторського твору і відповідальності за порушення загальноприйнятих правил цитування [3, с. 4].

Кваліфікаційна робота – це навчально-наукова робота, яка може передбачатися на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти [3, с. 4]. У кваліфікаційних роботах є недопустимий Академічний Плагіат, як оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (ст. 69 ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII). Академічний плагіат є неприпустимий у таких його видах: плагіат

фрагментів письмових робіт та повних текстів; плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо; відсутність належних посилань за відсутності привласнення авторства; помилки цитування [3, с. 5].

Недопустимий є самоплагіат, як публікація однієї і тієї самої наукової роботи (цілком або з несуттєвими змінами) в декількох виданнях, а також повторна публікація (цілком або з несуттєвими змінами) раніше оприлюднених статей, монографій, інших наукових робіт як нових наукових робіт; дуплікація наукових результатів – публікація повністю чи частково одних і тих самих наукових результатів у різних статтях, монографіях, інших наукових працях як нових результатів, які публікуються вперше [3, с. 5].

Слід звернути увагу про недопущення фабрикації, що полягає у наведенні у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо; посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання не на справжнє джерело; приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували [3, с. 5].

Також слід звернути увагу на неприпустимість фальсифікації, як необґрунтованого корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань; наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел; зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування; наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок [3, с. 5 – 6].

У Положенні, п. 4.1.1. зазначається, що перевірка рівня запозичень у кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти здійснюється випускною кафедрою відповідно до графіка дипломного проектування (не пізніше ніж за три дні до захисту роботи). Перевірка виконується відповідальною особою, призначеною завідувачем кафедри, шляхом вводу кваліфікаційної роботи до певної електронної системи (п. 4.1.2.). Відповідальна особа (нормоконтролер) приймає у друкованому вигляді підписану керівником завершену кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти, а також її електронну версію у форматі *.rtf (Rich Text Format), *.doc (Word 97 - Word 2003), *.docx (Word 2007), *.pdf (Portable Document Format). Відповідальна особа вибірково перевіряє електронну версію кваліфікаційної роботи на предмет її відповідності друкованій версії. Якщо версії неідентичні, то кваліфікаційна робота повертається здобувачеві для усунення розбіжностей (п. 4.1.3.) [3, с. 6 – 7].

РОЗДІЛ 2 РЕКОМЕНДОВАНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ БАКАЛАВРА

Тематика кваліфікаційних робіт, запропонована кафедрою, спрямована на проведення досліджень сучасного стану світового господарства, тенденцій та перспектив його розвитку, форм і особливостей міжнародних економічних відносин та їхнього регулювання, механізмів функціонування світового ринку товарів, послуг, капіталів, праці, специфіки економічної діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Рекомендована тематика кваліфікаційної роботи бакалавра

Загальні умови розвитку міжнародних економічних відносин

1. Географічне, політико-правове та економічне середовище міжнародних економічних відносин.
2. Специфіка соціокультурного середовища міжнародних економічних відносин.
3. Економічний регіоналізм та характерні риси розвитку інтеграційних об'єднань у ХХІ ст.
4. Глобальні проблеми і виклики економічного розвитку
5. Соціально-економічні межі сучасного етапу глобалізації.
6. Глобальні інформаційні мережі як ресурс розвитку глобальної економіки.
7. Економіка відкритого типу: глобальні переваги та ризики.
8. Міжнародні економічні відносини України з країнами Балтії.
9. Сучасний стан та перспективи розвитку співробітництва України і країн африканського континенту в зовнішньоекономічній сфері.
10. Тенденції розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між Україною та Китаєм.
11. Економічні відносини України та США на сучасному етапі.
12. Економічні санкції як інструмент регулювання міжнародних економічних процесів.
13. Суперечність національного та наднаціонального регулювання в сучасному світі.
14. Регіоналізація як тенденція розвитку сучасного світового господарства.
15. Міжнародне економічне співробітництво міських агломерацій.

Соціально-економічний розвиток країн світу

16. Сучасні тренди людського розвитку розвинутих країн світу.
17. Проблеми досягнення цілей людського розвитку в країнах, що розвиваються.
18. Нерівномірність соціально-економічного розвитку країн світу: причини і наслідки.
19. Механізми вирішення проблеми бідності в умовах глобалізації.
20. Глобальні інструменти подолання голоду та перспективи аграрного

сектору України.

21. Зелена економіка в контексті забезпечення сталого розвитку країн ЄС.
22. Глобальні стратегії ТНК у досягненні цілей сталого розвитку.
23. Перспективи сталого розвитку країн ЄС в умовах глобалізації.
24. Зелена економіка в контексті забезпечення сталого розвитку країн ЄС.
25. Енергетична безпека країн ЄС в умовах глобальних викликів.
26. Особливості соціально-економічного розвитку нових індустріальних країн.
27. Стратегії розвитку альтернативної енергетики в умовах глобалізації.
28. Форми партнерства держави і приватного сектора у вирішенні проблем економічного розвитку на прикладі країн ЄС.
29. Країни ОПЕК: місце і роль у світогосподарських процесах.

Міжнародна трудова міграція та світовий ринок робочої сили

30. Механізм функціонування світового ринку робочої сили та його регулювання.
31. Міграційна політика Європейського Союзу та її наслідки.
32. Вплив міграційних процесів на економічний розвиток країн ЄС.
33. Сучасні тенденції руху людського капіталу в умовах глобалізації.
34. Україна в міжнародних міграційних процесах.
35. Специфіка міграційних процесів в країнах, що розвиваються.
36. Світовий досвід регулювання міжнародної трудової міграції.
37. Міжнародні потоки висококваліфікованої робочої сили.
38. Людський капітал в умовах Четвертої промислової революції: досвід розвинутих країн світу.
39. Кластеризація креативного людського капіталу як фактора розвитку економіки знань.
40. Глобальні асиметрії міжнародного руху робочої сили.

Валютно-фінансові засади розвитку міжнародних економічних відносин

41. Фінансові кризи у світовій економіці: причини, механізм, наслідки, регулювання.
42. Сучасні тенденції функціонування світового валютного ринку.
43. Світові фінансові центри в умовах глобальної фінансової нестабільності
44. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток України.
45. Зовнішній борг як глобальна проблема сучасності.
46. Ринок криптовалюти як нова форма розвитку міжнародних валютних відносин.
47. Міжнародний досвід лібералізації валютного регулювання та його адаптація до умов України.
48. Офшорні зони в процесах перерозподілу глобальних потоків капіталу.

Міжнародна інвестиційна діяльність та науково-технічний обмін

49. Міжнародні інвестиційні потоки в умовах регіоналізації.
50. Трансатлантична торговельно-інвестиційна інтеграція та її наслідки.

51. Міжнародний трансфер технологій в умовах євроінтеграції України.
52. Особливості взаємодії України та Європейського Союзу в науково-технологічній сфері.
53. Національні інноваційні системи як механізм підвищення конкурентоспроможності країн Східної Європи.
54. Стратегічні та нестратегічні бар'єри на шляху міжнародного трансферу технологій.
55. «Розумні міста» у світовому техніко-технологічному розвитку.
56. Патенти, ліцензії та інжинірингові послуги як складові світового ринку технологій.
57. Експорт та імпорт технологій: особливості й наслідки для країн різного рівня розвитку.
58. Технологічні кластери як засіб забезпечення конкурентоспроможності розвитку регіонів в глобальній економіці.
59. Технологічне лідерство країн світу як фактор глобального економічного зростання.
60. Геоелектронічні чинники руху прямих іноземних інвестицій.
61. Тенденції портфельного інвестування в світі.
62. Нематеріальні активи та їх роль у міжнародному переміщенні капіталу.
63. Залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні сектори економіки.
64. Національні моделі державного регулювання іноземних інвестицій: порівняльний аналіз.
65. Суперечливий вплив міжнародного руху капіталу на економічний розвиток країн Східної Європи.
66. Фактори інвестиційної привабливості України для корпоративного капіталу США та ЄС.
67. Інвестиційна діяльність Європейського банку реконструкції та розвитку.
68. Інвестиційна діяльність міжнародних приватних фінансових інститутів та венчурних компаній.

Міжнародна торгівля

69. Тенденції міжнародної торгівлі у ХХІ ст. та фактори зростання товарообігу між країнами світу
70. Світовий енергетичний ринок та сучасні тенденції його розвитку.
71. Перспективи розвитку світового фармацевтичного ринку.
72. Особливості функціонування світового автомобільного ринку.
73. Сучасні виміри міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією.
74. Перспективні напрями економічного співробітництва США та України в ІТ-сфері.
75. Україна на світовому ринку металургійної продукції.
76. Харчова промисловість України як суб'єкт світового ринку продовольчих товарів.
77. Тенденції розвитку світового ринку побутової техніки та електроніки.
78. Розвиток світового ринку транспортно-логістичних послуг.
79. Е-торгівля як елемент міжнародних торгових відносин.

80. Політика імпортозаміщення як елемент національної безпеки країн світу.

81. Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі: позитивні ефекти та обмеження.

ТНК і міжнародний бізнес

82. Роль транснаціональних корпорацій у розвитку економіки України.

83. Особливості міжнародного бізнесу компаній наукоємних і високотехнологічних галузей України.

84. Інформаційна економіка та Інтернет-технології у міжнародному бізнесі.

85. Інноваційні стратегії ТНК в умовах цифровізації.

86. Злиття та поглинання компаній як стратегія міжнародного економічного лідерства.

87. Міжнародні стратегічні альянси та їхній вплив на національну економіку.

88. Суб'єкти міжнародного бізнесу на ринках товарів та послуг України.

89. Франчайзинг як форма розвитку міжнародного бізнесу.

90. Міжнародний аутсорсинг в Україні та світі.

91. Тенденції розвитку міжнародного мережевого бізнесу.

92. Корпоративна культура ТНК в умовах глобалізації.

93. Соціальна відповідальність міжнародного бізнесу в умовах глобалізації.

94. Особливості конкурентної боротьби між ТНК у провідних галузях світової економіки в ХХІ ст.

РОЗДІЛ 3 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

3.1 Структура кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота за своєю структурою складається із відповідних елементів, які в узагальненому вигляді представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура кваліфікаційної роботи бакалавра

Назва елемента	Кількість сторінок	Зміст
Обкладинка	—	Тверда палітурка.
Титульний аркуш	1	Титульний аркуш пояснювальної записки кваліфікаційної роботи (додаток А).
Завдання	1	Календарний план виконання роботи і перелік розділів, які видає керівник (додаток Б). Сторінка із завданнями не нумерується і не враховується у загальному обсязі кваліфікаційної роботи.
Реферат українською та англійською мовами	2	Характеристика роботи: відомості про обсяг роботи, кількість таблиць, рисунків, додатків, використаних літературних джерел. Інформація про об'єкт, предмет, мету, положення, що захищаються, практичну значущість, можливі апробацію та впровадження результатів дослідження, зв'язок з курсовими роботами, методи дослідження, перелік ключових слів (додаток В). Кожний мовний варіант реферату подається на окремому аркуші.
Зміст	1	Перелік складових роботи із вказівкою номерів початкових сторінок усіх її структурних складових: вступу, назв розділів і підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків (додаток Г).
Перелік умовних позначень (за необхідності)	1	Умовні позначення специфічних термінів, маловідомих скорочень, нових символів і позначень, які використовуються в роботі (додаток Д).
Вступ	3 – 5	Актуальність теми дослідження, ступінь розробки проблеми, мета роботи та завдання, об'єкт і предмет. Новизна, зміст якої виноситься у положення, що захищаються. Методи дослідження. Інформаційна база. Апробація результатів кваліфікаційної роботи з вказівкою впровадження її результатів. Структура та обсяг кваліфікаційної роботи, кількість таблиць, рисунків, додатків, використаних літературних джерел.
Основна частина роботи	50 – 65	Викладення матеріалу, згрупованого за розділами і підрозділами.
Висновки	2 – 3	Коротка характеристика результатів дослідження, перелік пропозицій і рекомендацій, їхній зміст та оцінка ефективності від впровадження.

Продовження таблиці 3.1

Список використаних джерел	не менше 40 назв літературних джерел	Складений за ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» список літературних джерел, який розміщується або у порядку появи посилань у тексті роботи, або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів. Література країн-агресорів росії та білорусії не використовується.
Додатки	4 – 6 додатків	Громіздкі таблиці допоміжного характеру, блок-схеми, проміжні розрахунки й таблиці, отримані у результаті статистичної обробки інформації з використанням прикладного програмного забезпечення тощо (додаток Ж).
Відгук наукового керівника	1	Інформація про актуальність обраної теми, відповідність дослідження темі роботи, вирішеність поставлених завдань, досягнення мети, відповідність вимогам НМК, рекомендована оцінка, можливість присвоєння кваліфікації бакалавра.
Рецензія	1	Оцінка актуальності теми, відповідності дослідження темі роботи, вирішеність поставлених завдань, досягнення мети, відповідність вимогам НМК, рекомендована оцінка, можливість присвоєння кваліфікації бакалавра.
Довідка про перевірку на плагіат	1	Звіт про унікальність роботи з вказівкою відсотку оригінальності тексту, підписаний керівником.

3.2 Зміст вступу та елементів основної частини кваліфікаційної роботи бакалавра

Основна частина кваліфікаційної роботи складається із вступу, трьох розділів, кожен з яких поділено на окремі підрозділи, а також висновків і списку використаних джерел.

Вступ починають з окремої сторінки. У ньому обґрунтовується актуальність теми дослідження, доводиться інформація про ступінь наукової розробки проблеми і з огляду на невирішену її частину формулюється мета роботи, встановлюється об'єкт і предмет дослідження. Після цього окреслюються завдання, вирішення яких приводить до досягнення поставленої мети. Важливою складовою вступу є перелік методів, за рахунок яких були отримані результати дослідження, у тому числі й ті, що мають наукову новизну. Зміст останньої має відображатися в положеннях, що виносяться на захист. Також наводиться інформація про апробацію роботи та впровадження результатів дослідження у діяльність певних установ та організацій.

Актуальність теми дослідження обґрунтовується на основі аргументації теоретичної та практичної значущості вирішення окресленої проблеми для розвитку міжнародних економічних відносин та покращення кінцевих результатів функціонування певної країни, їх групи або окремого підприємства у межах світової економіки. Для цього надають інформацію про сучасний стан

наукового розроблення проблематики із зазначенням прізвищ вітчизняних та зарубіжних фахівців, які нею безпосередньо займалися та того, яких результатів вони досягли під час наукового пошуку. Також необхідно вказати, які прогалини знань все ще мають місце на сьогодні.

Виходячи із невирішеної частини проблеми формують *мету кваліфікаційної роботи* та завдання, які необхідно вирішити. Мету прописують таким чином, щоб вона вказувала на предмет та об'єкт дослідження, відображала завдання для науки та практики і, водночас, вказувала на результат дослідження.

Завдання ставляться таким чином, щоб після їх вирішення мета кваліфікаційної роботи була досягнута. Слід мати на увазі, що завдання дослідження є частиною мети, які її деталізують. Тому завдання не можуть бути ширшими за мету. Формулювання завдань здійснюється згідно із змістом роботи і має розпочинатися зі слів: «з'ясувати», «виокремити», «запропонувати», «класифікувати», «систематизувати», «узагальнити», «виявити», «розкрити», «визначити», «надати», «охарактеризувати», «розробити», «удосконалити» тощо. Такі слова, як «дослідити», «проаналізувати», «вивчити» при формулюванні завдань не вживаються, оскільки вказують на процес дослідження, а не його результат.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення. Явище виступає як форма прояву сутності (наприклад, міграція, міжнародні інвестиції, світові кризи, глобальні ризики тощо). Процес – це безпосередній хід розвитку явища, зміна його стану (формування ринків, розвиток світового господарства, процеси інтеграції, глобалізації тощо). Представлення об'єкта дослідження починають фразою: «Об'єктом дослідження є ... (повна назва)», після чого подається стислий опис об'єкта з вказівкою на його основні характеристики.

Предмет дослідження – це те, що знаходиться у межах об'єкта. Тобто, об'єкт і предмет співвідносяться між собою як ціле і частина, загальне та часткове. Предмет відображає тему дослідження і саме на нього має спрямовуватися основна увага автора. Визначення предмета дослідження – це, по суті, відповідь на питання: «Що, які властивості та які зв'язки об'єкта необхідно вивчати?».

Положення, що виносяться на захист. Тут мають бути на увазі ключові результати, отримані автором роботи під час дослідження об'єкта. Це можуть бути тези щодо характеру його функціонування, основних трендів розвитку, а також надані автором рекомендації з вирішення проблеми.

Методи дослідження наводять як перелік використаних теоретико-методологічних підходів та інструментів, за рахунок яких було отримано ті чи інші результати дослідження. Тут необхідно чітко вказувати, що саме вивчалось за рахунок певного метода і що було отримано в результаті наукового пошуку.

Інформаційна база дослідження. Вказуються джерела інформації, на основі яких виконувалася робота. Це можуть бути нормативні акти, стандарти, різні форми звітності, статистичні матеріали, монографії, наукові статті, автореферати дисертацій, сайти тощо.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у наданні відомостей про впровадження результатів дослідження у діяльність певних установ та організацій, що є суб'єктами міжнародних економічних відносин.

Студенти, які на момент підготовки кваліфікаційної роботи мають опубліковані результати своєї попередньої наукової роботи за відповідною темою (статті, тези доповідей на конференціях), можуть зазначити про це у вступі роботи у додатковій рубриці *апробація результатів дослідження*.

У кінці вступу наводиться інформація про структуру та обсяг кваліфікаційної роботи, кількість представлених в ній таблиць, рисунків, додатків і використаних літературних джерел.

Розділ 1 є теоретичним (15 – 20 сторінок) і має відображати теоретико-методологічні засади дослідження предметної сфери кваліфікаційної роботи. За своєю структурою він формується із двох підрозділів. У *першому* із них аналізується стан теоретичних напрацювань з обраної теми. Для цього розглядається еволюція поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених на предмет дослідження та здійснюється узагальнення існуючих теоретичних підходів. Студент має опрацювати не менш ніж 15 – 20 літературних та інформаційних джерел, до яких належать монографії, наукові статті, автореферати дисертацій, навчальні посібники, рекомендовані МОН України для використання в навчальному процесі, джерела статистичної інформації.

Під час вивчення напрацювань провідних науковців з даної проблематики студент має виокремити основні етапи розвитку їхніх поглядів, а також показати, які домінуючі методологічні підходи були ними застосовані для отримання відповідних результатів. Цей матеріал не повинен носити описового характеру – студент має здійснити критичний аналіз існуючих підходів, виокремити невирішені проблеми та обґрунтувати особисту позицію щодо предмета дослідження. Методологічним підґрунтям цієї роботи слугують методи історичного і логічного, загального й особливого, аналізу і синтезу, порівнянь та класифікацій.

Другий параграф розділу передбачає з'ясування сутності явища або процесу, дослідженню якого присвячено кваліфікаційну роботу. Для цього необхідно віднайти у науковій літературі 7 – 10 визначень предмета дослідження, які надаються різними авторами, проаналізувати їх та висловити свою думку щодо їхньої здатності відобразити причинно-наслідкові зв'язки тієї категорії, яка лежить в основі предмета дослідження. У цьому ж параграфі розкриваються змістовні характеристики явища, що досліджується, показуються форми його прояву в реальній економічній дійсності, описуються взаємозв'язки з іншими явищами і процесами. Виконання досліджень, представлених у цьому параграфі, базується на методах абстракції, сходження від абстрактного до конкретного, порівнянь та класифікацій, загального й особливого, а також системному та діалектичному підходах. В кінці розділу 1 наводяться короткі висновки.

Розділ 2 (25 – 30 сторінок, три підрозділи) за своїм змістом є аналітично-дослідницьким і передбачає аналіз об'єкта дослідження відповідно до обраної тематики, вияв основних тенденцій його розвитку та соціально-економічних

наслідків.

Перший підрозділ присвячують аналізу фактичного стану досліджуваної проблеми. На цьому етапі складається перелік факторів, що впливають на розвиток і функціонування об'єкта дослідження за допомогою EFAS, PEST аналізу, SWOT аналізу, ETOM-аналізу та QUEST-аналізу. Наступний етап передбачає підбір показників, які кількісно характеризують відібрані фактори. Цю роботу виконують із залученням статистичної інформації про функціонування певної сфери міжнародних економічних відносин, конкретного сегменту світового ринку або компанії, яка здійснює свою економічну діяльність в його межах. При цьому відображають не тільки поточний стан об'єкта, але й демонструють його динаміку за період від 5 до 10 років. Інформаційними джерелами такої роботи слугують статистичні матеріали міжнародних організацій (Word Bank, OECD, UNCTAD, UNIDO, FAO, WTO, ILO, IMF та ін.), Європейського Союзу, Національного бюро статистики США, CIA, національних статистичних агенцій різних країн, річні звіти провідних компаній світу, аналітичні звіти агенцій кон'юнктурних досліджень ринку тощо.

Другий підрозділ передбачає виконання ґрунтовного аналізу факторів, які були виокремлені й оцінені у першому підрозділі роботи, а також соціально-економічних наслідків їхньої дії. В найбільш узагальненому розумінні фактори (чинники) визначаються як умови, параметри, показники, які здійснюють вплив на економічне явище або процес (результат процесу).

Серед них, зокрема, виокремлюють фактори прямої дії – чинники, які безпосередньо впливають на ринкове середовище й до вимог яких необхідно адаптуватися. Такими є характеристики попиту й пропозиції, тип ринкової структури, рівень концентрації ринку та сила ринкової влади учасників ринкових взаємодій. Для визначення впливу цих факторів використовують кон'юнктурний аналіз, методики дослідження ринків на предмет концентрації та підходи до визначення сили ринкової влади основних його гравців.

Також аналізують фактори непрямого впливу, тобто такі, які безпосередньо не позначаються на суб'єктах міжнародних економічних відносин, проте здійснюють свій опосередкований вплив на їхній стан і подальший розвиток, а також ускладнюють передбачуваність настання можливих наслідків від такого впливу. До чинників непрямої дії відносяться макроекономічні фактори (наприклад, рівень ВВП, курси валют, показники інфляції та безробіття), а також політичні, науково-технологічні, соціокультурні, природно-географічні, екологічні чинники.

Під впливом стрімкого розвитку процесів глобалізації зростає роль інформаційних, науково-технічних, геополітичних та цивілізаційних факторів. Економіки країн стають все більш залежними від інтелектуального капіталу (людський капітал як сукупність знань, звичок та творчих здібностей людини плюс структурний капітал як техніко-технологічне, інформаційне та організаційне забезпечення його реалізації), тому дослідження цих факторів має відбуватися в контексті теоретичних моделей нової економіки та економіки знань.

Не слід забувати, що зазначені фактори породжують ще й феномен глобальної економіки, який докорінним чином відрізняється від міжнародної. Глобальна економіка набуває рис багаторівневої системи, що структурована на основі інституціональних суб'єктів та секторальних галузей. Її становлення ускладнює суб'єктну ієрархію економічних відносин, коли помітна дискредитація держави як основного структурного елемента глобальної економіки супроводжується постійно зростаючим впливом ТНК, регіональних блоків, міжнародних урядових та неурядових організацій, екстериторіальних та функціонально автономних міст – світових фінансово-інноваційних центрів, окремих індивідів – інтелектуалів, крупних бізнесменів, їх неформальних груп тощо). Опис цих складних процесів проводиться із застосуванням методів міждисциплінарних досліджень та системного аналізу.

Третій підрозділ присвячують виявленню спроможності країни, групи країн, міжнародного регуляторного органу або міжнародної компанії відповісти на виклики макроекономічного та глобального середовища. У підсумку визначаються алгоритми, процедури та етапи для розробки аналітичної або математичної моделі, що описує предмет дослідження.

Під час проведення цієї роботи необхідно використовувати методи теорії ймовірності та математичної статистики, зокрема регресійний і кластерний види аналізу, методи перевірки статистичних гіпотез, економетрику й моделювання економічних процесів.

Другий розділ має бути максимально насиченим фактичною інформацією (таблицями, графіками, діаграмами, схемами) і завершуватися оціночною характеристикою отриманих результатів та висновками.

Розділ 3 (15 – 20 сторінок, два підрозділи) є рекомендаційним. Він має містити обґрунтовані пропозиції студента, спрямовані на досягнення мети, поставленої у вступі, та адресовані конкретним суб'єктам-учасникам міжнародних економічних відносин. Характер і зміст заходів, що пропонуються, мають базуватися на теоретичних дослідженнях, а також аналізі проблеми, проведеному в другому розділі кваліфікаційної роботи.

Перший підрозділ цього розділу містить матеріал, який логічно узагальнює результати, отримані у першому та другому розділах роботи. Тут також надаються конкретні рекомендації щодо організаційно-економічних заходів практичного розв'язання проблеми. Це можуть бути рекомендації щодо розроблення напрямів зовнішньоекономічної політики держави, регуляторних нормативів міжнародних організацій, довготермінових стратегій, програм розвитку, міжнародних проєктів та інших заходів.

Другий підрозділ будується на обґрунтуванні доцільності впровадження запропонованих заходів і розрахунку економічного ефекту від їхнього використання. Така інформація повинна супроводжуватися математичними розрахунками, які дозволяють здійснити оцінку витрат на реалізацію запропонованих заходів, отримати інформацію щодо очікуваних ефектів від їхнього втілення та оцінити економічну ефективність. Завдання щодо економічних розрахунків та оцінок формуються з урахуванням специфіки

об'єкта та предмета кваліфікаційної роботи, а також її мети.

Економічну ефективність реалізації напрямів зовнішньоекономічної політики держави та нових регуляторних нормативів міжнародними організаціями залежно від теми кваліфікаційної роботи оцінюють з огляду на їхній вплив на кінцеві результати функціонування національної та міжнародної економіки (підвищення індексу людського розвитку, прирости ВВП, ВНД та глобального ВНД, покращення показників торгового і платіжного балансів, зростання індикаторів інноваційності тощо).

Міжнародні економічні стратегії, програми розвитку та проекти оцінюють у залежності від поставлених цілей дослідження. Це може бути оцінка економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства та перспективних напрямів його розвитку; оцінка економічної доцільності міжнародних економічних операцій на базі розрахунку рентабельності, базового та альтернативного коефіцієнтів ефективності; оцінка економічної ефективності розробленої стратегії, запропонованих заходів, міжнародного підприємницького або інвестиційного проекту; оцінки експортного потенціалу або інвестиційної привабливості країни тощо.

Для проведення розрахунків використовують сценарний підхід, методи експертних оцінок, оцінки абсолютних і відносних показників, статичні методи, економіко-математичне та економетричне моделювання, метод горизонтального і вертикального аналізу, розрахунок інтегральних показників тощо.

Висновки (3 – 5 сторінок) є завершальною частиною кваліфікаційної роботи, в яких по пунктах надається інформація про актуальність теми та наводиться коротка характеристика результатів дослідження, перелік пропозицій і рекомендацій автора, їхній зміст та оцінка ефективності від впровадження. Висновки мають корелюватися з поставленими в роботі завданнями і описувати досягнуті теоретичні чи практичні результати при їх вирішенні. Тому на кожне завдання має бути відповідний до нього висновок. В цілому, текст висновків має давати уявлення про зміст виконаної роботи.

3.3 Правила написання тексту та оформлення кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота оформляється відповідно до державних стандартів України, а саме: ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки, структура та правила оформлення», а також ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Мова тексту – українська. Текст роботи повинен викладатися сучасною літературною мовою з використанням загальноприйнятої економічної та математичної термінології, не містити граматичних та стилістичних помилок. Наукові роботи виконуються у безособовому стилі викладення матеріалу, згідно з яким не допускається вживання займенників «я» і «ми». Замість фраз «я вважаю...», «я думаю...» краще використовувати вирази «є підстави вважати», «на думку автора» тощо. При написанні тексту не потрібно надто

перевантажувати речення, однак, слід уникати надмірно коротких, не пов'язаних між собою фраз. Необхідно стежити за тим, щоб не втрачалася основна авторська думка, постійно контролювати відповідність змісту розділів їхнім заголовкам. Кожний розділ, підрозділ, пункт роботи повинен мати логічний перехід до наступного.

Текст роботи друкується за допомогою комп'ютера на одній стороні аркушу білого паперу формату А4 (297х210 мм), з абзацним відступом 1,25 см, міжрядковим інтервалом – 1,5 (до 30 рядків на сторінці) і набирається шрифтом Times New Roman 14 pt.

Формули мають бути набрані за допомогою спеціального редактора (внутрішній редактор формул у Microsoft Word for Windows або Microsoft Equation), розмір кегля – 14 pt.

Заголовки, що подаються в рядках таблиць та їх колонках, пишуться або 14 шрифтом, або, якщо це необхідно для зменшення розміру таблиці, 10 – 12 шрифтом. Менші розміри шрифтів не допускаються.

Поля. Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Заголовки складових елементів роботи. Назви *структурних частин тексту кваліфікаційної роботи*, таких як «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «РОЗДІЛ 1» тощо, друкують великими літерами симетрично до тексту (вирівнювання по центру) та виділяють жирним накресленням.

Заголовки підрозділів (наприклад, 1.1; 1.2 тощо) друкують маленькими літерами (крім першої) з абзацу, жирним накресленням і вирівнюють за шириною. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапками.

Заголовки пунктів (наприклад, 1.1.1; 1.2.2 тощо) – маленькими літерами (крім перших великих) з абзацу у розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовку, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом має бути не менше двох одинарних міжрядкових інтервалів, незважаючи на те, що основний текст роботи друкується через 1,5 інтервали. Не дозволено розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту й підпункту на останньому рядку сторінки. Кожну структурну частину роботи (маються на увазі зміст, вступ, розділи, висновки) необхідно починати з нової сторінки.

Нумерація. У кваліфікаційній роботі передбачається застосування різних видів нумерації для різних її елементів.

Нумерація сторінок. В роботі передбачено нумерацію сторінок арабськими цифрами (у правому верхньому куті без тире, крапки та знака №). Нумерація має бути наскрізною – від титульного аркуша до останньої сторінки, включаючи всі ілюстрації та додатки. При цьому титульна сторінка рахується, однак номер сторінки не проставляється. Позначення сторінок кваліфікаційної роботи починається зі «ЗМІСТУ».

Нумерація елементів тексту. Такі складові, як ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ, РЕФЕРАТ не

нумерують (мається на увазі цифра, яка передує назві). На відміну від цих структурних елементів, розділи нумеруються арабськими цифрами, після номера крапку не ставлять, потім друкують власне заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставиться крапка.

Рисунки. Рисунки (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти, діаграми) необхідно розмішувати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або ж на наступній сторінці. При здійсненні посилань на рисунки у тексті курсової роботи їхню назву вказують скорочено, наприклад, «...представлено на рис.1.1», «див. рис. 1.1», «відповідно до рис. 2.1», «згідно з рис. 2.1» тощо. Якщо ілюстрації і таблиці розміщені на окремих сторінках, то ці сторінки нумерують за загальною нумерацією сторінок. Таблицю чи ілюстрацію на аркуші формату, більшого за А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках. Рисунок розміщують по центру без абзацного відступу. Якщо рисунки створені не безпосередньо автором роботи, то роблять посилання на їхнє джерело.

Рисунки нумерують наскрізно арабськими цифрами, крім рисунків у додатках. Дозволено рисунки нумерувати у межах кожного розділу. У цьому разі номер рисунка складається з номера розділу та порядкового номера рисунка в цьому розділі, які відокремлюють крапкою, наприклад, «Рисунок 3.2» – другий рисунок третього розділу. Рисунки кожного додатка нумерують окремо. Номер рисунка додатка складається із позначки додатка та порядкового номера рисунка в додатку, відокремлених крапкою. Наприклад, «Рисунок В.1 – _____», тобто перший рисунок додатка В.

Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка, наприклад, «Рисунок 2.1 – Ринкові частки компаній».

Таблиці. Цифровий матеріал в роботі необхідно подавати у вигляді таблиць, які розміщуються після тексту, де про них ведеться мова. Таблиця повинна мати назву та номер. Нумерують таблиці послідовно суцільною нумерацією у межах розділу. Назву таблиці друкують з першої великої літери і розташовують безпосередньо над нею (починаючи з лівого верхнього кута): «Таблиця (номер) – назва таблиці». Між заголовком і таблицею рядки не пропускають.

Посилання на таблиці у тексті кваліфікаційної роботи вказують скорочено, наприклад, «... подано в табл. 1.1», «див. табл. 2.1», «відповідно до даних, представлених в табл. 2.1», «відповідно до таблиці 2.3», тощо. Таблицю бажано розміщати на одній сторінці. При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку у верхньому правому куті вказується «Продовження таблиці 1» або «Закінчення таблиці 1.1» Крім того, верхній рядок таблиці має містити заголовки стовпців. В кінці заголовка чи підзаголовка крапки не ставлять.

Заголовки колонок і рядків таблиці друкуються з великої літери, підзаголовки колонок – з малої, якщо вони становлять одне речення із підзаголовком колонки, і з великої, якщо вони мають самостійне значення. Одиниці виміру параметрів (якщо вони однакові для всіх елементів таблиці) зазначають у її назві. Якщо такі одиниці різні, то це роблять у відповідних

колонках або рядках. Таблиці, запозичені у інших авторів, повинні мати посилання на їхнє джерело.

Примітки. Подаються у разі, якщо виникає необхідність пояснень до тексту, таблиць або рисунків. Примітки розташовуються безпосередньо за текстом, під рисунком (перед його назвою), під таблицею (у її межах). Слово «Примітка» друкується з великої літери, через один міжрядковий інтервал, з абзацного відступу, кеглем 12. Одну примітку не нумерують. Наприклад:

Примітка. Таблицю складено автором на основі даних [7, с. 12 – 14].

Якщо приміток дві та більше, їх нумерують арабськими цифрами. Наприклад:

Примітка 1. Таблицю складено автором на основі даних [7, с. 12 – 14].

Примітка 2. Для обчислення використано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена.

Формули. Якщо в роботі наводиться більше однієї формули, то їх нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Формули та рівняння подають посередині сторінки симетрично тексту окремим рядком безпосередньо після тексту, у якому їх згадано. Найвище та найнижче розташування запису формули чи рівняння має бути на відстані не менше, ніж один рядок (одинарного інтервалу) від попереднього й наступного тексту. Кожна формула має супроводжуватися поясненням її складових, представлених у рядок. Наприклад:

$$HHI = \sum_{i=1}^n q_i^2 \quad (2.1)$$

де HHI – індекс концентрації і фірм; q_i – ринкова частка i -тої фірми у загальному обсязі ринку; n – кількість фірм, що діють на ринку.

У багаторядкових формулах або рівняннях їхній номер проставляють на рівні останнього рядка.

Посилання на використані джерела вказують між двома квадратними дужками, наприклад, «... в роботі [7, с. 12 – 14]». Номер посилання має відповідати номеру використаного джерела із списку літератури.

Список використаних джерел. Кваліфікаційна робота завершується списком використаних джерел (не менше 40 найменувань), на які є посилання в основній частині роботи та які використані при її підготовці. Існує два способи формування списку використаних джерел. Перший спосіб передбачає подання бібліографічних описів джерел у тому порядку, в якому вони вперше згадуються у текст роботи. При цьому порядкові номери бібліографічних описів у списку мають відповідати посиланням на них у тексті роботи (номерні посилання). Другий спосіб реалізується через представлення джерел у списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів.

Бібліографічні описи посилань у списку використаних джерел наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи, зокрема

ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

8. Додатки оформляють як продовження кваліфікаційної роботи на наступних після списку використаних джерел сторінках і розміщують їх у порядку появи посилань у тексті роботи. На першому чистому аркуші посередині великими літерами пишуть «Додатки». Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок. У правому верхньому куті рядка над заголовком друкується «Додаток» і велика літера, що позначає цей додаток (наприклад, Додаток Ж).

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, починаючи з літери А, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Під одним заголовком може міститись декілька рисунків, схем, об'єднаних одним змістом. У такому випадку всі складові частини додатку нумеруються суцільною нумерацією в його межах. Кожний рисунок (схема, таблиця) повинні мати свою власну назву, а номер складається з літери додатку та порядкового номера складової частини додатку. Між літерою додатку та порядковим номером ставиться крапка.

Зразки оформлення рисунків і таблиць

Зразок 1. Рисунок запозичено із джерела.

Текст розділу: Динаміка темпів приросту міжнародних резервів України представлена на рисунку 1.

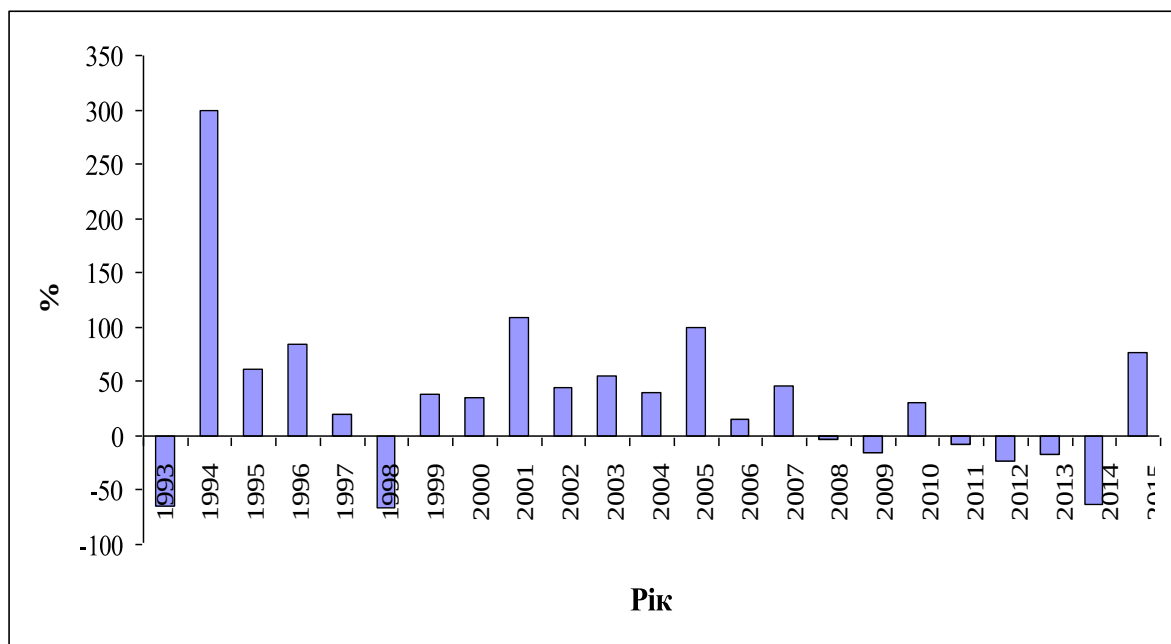
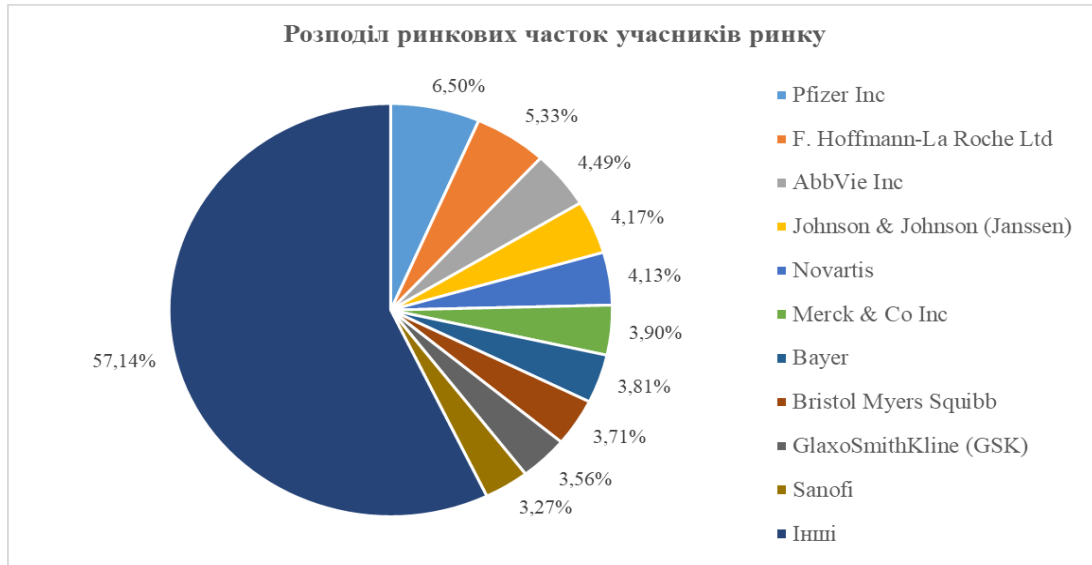

Рисунок 1.1 – Темпи приросту міжнародних резервів України, % до попереднього року [1].

Як слідує із рис. 1, темпи приросту міжнародних резервів виявляють схильність до різкого коливання, що є негативним фактором. Як відомо, значна амплітуда коливань впливає на їхню здатність виконувати свої основні функції.

Зразок 2. Рисунок створено автором на основі власних розрахунків за даними статистики.

Текст розділу: Для визначення рівня концентрації фармацевтичного ринку важливо обчислити ринкові частки діючих на ньому компаній. Ця інформація представлена на рисунку 2.4.

Примітка. Складено автором за даними [1].

Рисунок 2.4 – Ринкові частки компаній на світовому фармацевтичному ринку за 2021 рік

Згідно даних рис. 2.4, найбільшу ринкову частку обіймає компанія Pfizer Inc (6,50%), друге місце належить F. Hoffmann-La Roche Ltd (5,33%), на третьому розташована AbbVie Inc (4,49 %), а досліджувана компанія «Johnson & Johnson» займає четверте місце з ринковою часткою 4,17%.

Зразок 3. Рисунок є графічною моделлю.

Текст розділу: Якщо говорити про обсяг попиту, то мають на увазі вплив на нього всіх інших факторів, окрім ціни даного товару. У разі зміни нецінових факторів сама крива попиту (Q_d) зміщується праворуч або ліворуч (див. рис. 4.3).

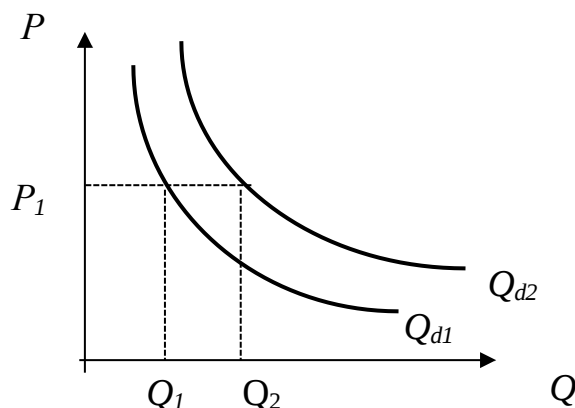

Рисунок 4.3 – Зміщення кривої попиту під впливом нецінових факторів

Зразок 4. Таблиця побудована автором на основі даних статистики.

Текст розділу: Окремі макроекономічні показники за 2010 – 2020 рр. двох країн, а саме України та Алжиру, представлено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Окремі макроекономічні показники України та Алжиру,
2010 – 2020 рр.

Назва країни	Рік	ВВП на душу населення, дол. США	ВВП, млн. дол. США	Індекс споживчих цін, %	Інфляція дефлятор ВВП, %
Алжир	2010	3918,48	140977,06	100,00	16,12
Алжир	2011	3956,89	145065,40	104,52	18,23
Алжир	2012	4012,36	149997,62	113,82	7,46
Алжир	2013	4042,92	154197,56	117,52	-0,09
Алжир	2014	4112,07	160057,06	120,95	-0,30
Алжир	2015	4177,89	165979,17	126,74	-6,46
Алжир	2016	4224,03	171290,51	134,84	1,55
Алжир	2017	4192,34	173517,28	142,38	6,39
Алжир	2018	4158,33	175599,49	148,46	7,06
Алжир	2019	4111,31	177004,29	151,36	-0,91
Алжир	2020	3815,25	167302,70	155,02	-4,69
Україна	2010	2965,14	102154,04	100,00	13,92
Україна	2011	3138,47	107737,27	107,96	14,20
Україна	2012	3153,74	107994,42	108,57	7,79
Україна	2013	3160,08	107965,58	108,31	4,34
Україна	2014	3123,90	100891,00	121,39	15,90
Україна	2015	2828,89	91030,96	180,50	38,88
Україна	2016	2903,80	93065,56	205,61	17,33
Україна	2017	2988,50	95360,59	235,30	22,08
Україна	2018	3106,04	98607,90	261,07	15,40
Україна	2019	3224,56	101784,54	281,66	8,25
Україна	2020	3115,86	97692,48	289,35	9,84

Примітка. Складено за [2].

Згідно даних, представлених у таблиці 1, у 2010 – 2020 рр. основні макроекономічні показники розвитку Алжиру демонструють коливання. Так, ВВП на душу населення з 2010 року по 2016 рік виявив тенденцію до зростання, змінившись з 3918,48 до 4224,03 дол. США. З 2016 року починається його поступове уповільнення упритул до 2020 року.

Зразок 5. Таблиця побудована автором на основі статистичних даних, частина якої перенесена на іншу сторінку

Таблиця 2 – Макроекономічні показники зовнішньоекономічної діяльності України

Показники	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Відношення резервів до МЗ, %	1,56	6,77	22,72	38,52	35,02	12,48	20,65	25,42	36,72	36,49	38,85	41,12
Розмір резервів за методикою МВФ, млн. (поточний долар США) оригінал	—	—	—	3065,5	3492,5	3183,3	3202,5	3822,9	6276,0	7284,6	8571,1	10782,9
Розмір резервів за методикою МВФ, млн. (поточний долар США) відкоригована	—	—	—	5814,9	6405,3	5748,2	5597,5	6551,3	9435,9	11076,2	13543,5	17514,9

Продовження таблиці 1

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Відношення резервів до МЗ, %	51,20	43,25	41,41	32,22	42,37	45,89	36,95	25,37	17,95	9,37	29,23
Розмір резервів за методикою МВФ, млн. (поточний долар США) оригінал	13623,6	17697,4	24871,1	30052,5	24563,5	30268,8	35150,7	35220,2	41284,2	27178,5	24474,1
Розмір резервів за методикою МВФ, млн. (поточний долар США) відкоригована	22288,4	28393,3	39755,9	49134,1	36798,1	44842,7	52695,3	51744,0	61318,5	42363,3	34291,6

Примітка. Таблицю складено автором на основі даних [3].

Зразок 6. Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел за ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: один автор	Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. 670 с. Ткач А. І. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2007. 304 с.
Книги: два автори	Пилипенко Г. М., Чорнобаєв В. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність та її регулювання в економіці України : монографія. Д. : Національний гірничий університет, 2010. 151 с.
Книги: три автори	Jowell R., Roberts C., Fitzgerald R. Measuring Attitudes Cross-Nationally: Lessons from the European Social Survey. London : Sage Publications, 2007. 453 p.
Книги: чотири автори	Бардась А. В., Бойченко М. В., Вудажевський Г. М., Дудник А. В. Міжнародний менеджмент та логістика : навчальний посібник. Дніпро : Герда, 2016. 296 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія сучасної України / редкол. : Дзюба І. М. та ін. Київ : САМ, 2016. Т.17.712 с.
Автореферати дисертацій	Кічурчак М. В. Відтворення суспільних благ в економічній системі України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.01. Львів, 2017. 34 с.
Дисертації	Кічурчак М. В. Відтворення суспільних благ в економічній системі України : дис. д-ра екон. наук: 08.00.01. Львів, 2017. 701 с.
Законодавчі та нормативні документи	Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. Дата оновлення : 06.10.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text . (дата звернення : 29.03.21).
Стандарти	КВЕД ДК 009:2010. Класифікація видів економічної діяльності зі змінами, внесеними наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики. [Чинний від 29.11.10]. URL: https://www.lawcenter.com.ua/skachaty-kved.html (дата звернення : 22.03.22).
Стаття у періодичному виданні	Алексєєнко Д. Д. Інституціональне середовище виробництва локальних суспільних благ. <i>Економічний вісник НГУ</i> . 2019. № 4 (68), С. 9 – 19. Якщо використовувалася електронна версія видання: Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i> . 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2022).
Сайти	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя: веб-сайт</i> . URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2022).

4 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ І ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1 Взаємодія учасників процесу атестації

Проведення атестації у формі захисту кваліфікаційної роботи орієнтовано на діагностику в бакалавра рівня теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Студент, виконуючи кваліфікаційну роботу, повинен:

- обрати й узгодити з керівником тему роботи (Додаток Б, Форма 8);
- скласти заяву закріплення теми на ім'я завідувача кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин (Додаток Р)
- отримати завдання на кваліфікаційну роботу (Додаток В, Форма 9, 10);
- самостійно виконувати кваліфікаційну роботу, методичне та інформаційне забезпечення;
- систематично відвідувати консультації керівника роботи і керівників розділів;
- сприймати зауваження та оперативно виконувати методичні вказівки керівників;
- щотижня інформувати керівника про хід виконання завдання на кваліфікаційну роботу;
- подати кваліфікаційну роботу на перевірку керівникам розділів, отримати оцінку за виконання кожного розділу;
- подати готовий матеріал на перевірку керівнику роботи;
- отримати рецензію на кваліфікаційну роботу;
- подати кваліфікаційну роботу, підписану керівником, та її електронний примірник відповідальній особі кафедри (нормоконтролеру) для перевірки рівня запозичень; підготувати доповідь про основні положення кваліфікаційної роботи;
- надати відповідь на зауваження керівника роботи, керівників розділів, рецензента;
- відповідно до графіка захистити роботу на засіданні екзаменаційної комісії, дотримуючись регламенту; отримати документ про вищу освіту [4, с. 20].

Керівник кваліфікаційної роботи повинен:

- видати актуальну тему кваліфікаційної роботи;
- видати завдання на кваліфікаційну роботу із зазначенням термінів виконання розділів та подання роботи до екзаменаційної комісії;
- керувати виконанням кваліфікаційної роботи;
- скласти графік консультацій; дотримуватися графіка консультацій;
- контролювати якість виконання роботи;
- інформувати на засіданні кафедри про виконання календарного плану завдання;

- при суттєвому відхиленні від календарного плану порушувати питання про призупинення виконання кваліфікаційної роботи;
- перевірити кваліфікаційну роботу й оцінити її, визначаючи якість виконання кваліфікаційної роботи, за критеріями оцінювання, що корелюють з дескрипторами Національної рамки кваліфікацій за рівнями вищої освіти, які подані в Положенні про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, підписати титульний аркуш пояснювальної записки та матеріали графічної частини;
- написати аргументований відгук на кваліфікаційну роботу й направити її на рецензування;
- повернути студенту роботу до захисту;
- провести підготовку студента до захисту кваліфікаційної роботи;
- бути присутнім у момент захисту роботи та оголосити свій відгук на засіданні експертної комісії [4, с. 20 – 21].

Захист кваліфікаційних робіт має проходити в такій послідовності:

Голова експертної комісії:

- перед початком засідання оголошує порядок роботи ЕК, регламент презентації кваліфікаційної роботи, критерії оцінювання;
- відкриває засідання та представляє присутнім членів комісії, посиляючись на відповідний наказ;
- перед захистом кожної кваліфікаційної роботи оприлюднює відомості про виконання студентом навчального плану та надає йому слово для презентації результатів кваліфікаційної роботи.

Здобувач називає тему кваліфікаційної роботи, аргументує її актуальність, формулює об'єкт, предмет, мету та завдання, доповідає про результати дослідження. Здобувач під час захисту може використовувати різні форми візуалізації доповіді: графічний матеріал кваліфікаційної роботи, визначений завданням на її виконання, слайди, аудіо-, відеоматеріали тощо. Після завершення доповіді члени експертної комісії ставлять здобувачеві запитання, на які він надає відповіді.

Керівник кваліфікаційної роботи оголошує основні положення свого відгуку та аргументує оцінку за виконання кваліфікаційної роботи. Секретар комісії оголошує основні положення рецензії на кваліфікаційну роботу та виставлену рецензентом оцінку. Здобувач відповідає на зауваження керівника та рецензента.

Голова комісії після завершення захисту кваліфікаційних робіт оголошує початок закритого засідання, на якому приймається рішення про оцінку результатів захисту кваліфікаційних робіт, а також про видачу випускникам дипломів (дипломів з відзнакою) про закінчення університету, отримання певного ступеня та кваліфікації. Керівники кваліфікаційних робіт мають право бути присутніми на закритому засіданні. Рішення приймається відкритим голосуванням більшістю голосів членів експертної комісії, які брали участь в її засіданні. При однаковій кількості голосів голова експертної комісії має вирішальний голос. Рішення експертної комісії є остаточним і оскарженню не підлягає.

Голова екзаменаційної комісії запрошує студентів на продовження відкритого засідання та оголошує результати рішення [4, с. 15 – 16].

4.2 Порядок рецензування кваліфікаційних робіт

Після отримання схвального відгуку від наукового керівника кожна кваліфікаційна робота підлягає рецензуванню викладачами споріднених кафедр університету. Склад рецензентів визначає випускаюча кафедра економічної теорії та міжнародних економічних відносин. В рецензії відображається актуальність виконаної роботи, ступінь її відповідності темі й отриманому завданню, глибина проробки основних питань, ступінь оволодіння інструментарієм аналізу міжнародних економічних відносин, наявність експериментально-розрахункових матеріалів, самостійно розроблених положень, практичних заходів. Рецензент, окрім переваг, вирізняє також недоліки в роботі, які можуть торкатися змісту роботи, стилю викладення чи оформлення роботи. В заключній частині рецензії відмічається практична значущість роботи, здатність дипломника до самостійної діяльності. Рецензент оцінює роботу за сто бальною системою.

4.3 Порядок захисту кваліфікаційної роботи бакалавра

Після усунення недоліків кваліфікаційна робота за тиждень до першого дня засідання ЕК подається на випускову кафедру для реєстрації.

Здобувача не допускають до захисту, якщо на момент попереднього захисту кваліфікаційна робота не завершена, що підтверджує відгук наукового керівника.

До захисту бакалаврської роботи здобувач обговорює з науковим керівником тези виступу і готує відповіді на зауваження рецензента.

Доповідь повинна містити: обґрунтування актуальності теми, мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, методи, які були використані у ході дослідження, основні результати дослідження. Захист кваліфікаційної роботи здійснюється з використанням необхідного ілюстративного матеріалу, презентацій тощо.

Кількість примірників ілюстративного матеріалу повинна відповідати кількісному складу ЕК. Під час захисту бакалаврської роботи студент зобов'язаний дати вичерпні відповіді на всі зауваження у відгуках та рецензіях, а також на запитання представників ЕК, які були поставлені у ході захисту.

При оцінюванні захисту бакалаврської роботи ЕК бере до уваги такі показники:

- якість кваліфікаційної роботи загалом (творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій);
- самостійність у розробці проблеми;
- якість оформлення кваліфікаційної роботи (науковий стиль викладу, грамотність, бібліографія);

- рівень виступу студента (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення);
- відгук керівника і оцінку роботи рецензентом.

Захист кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні експертної комісії.

Процедура захисту включає:

- доповідь студента про зміст роботи (10-12 хвилин);
- запитання до автора роботи;
- виступ рецензента або оголошення рецензії (у разі відсутності рецензента);
- відповіді студента на зауваження рецензента.

Доповідь рекомендується супроводжувати коментарем ілюстративних матеріалів або слайдів презентації.

Текст доповіді здобувача експертній комісії не надається. Завершенням захисту є оголошення головою ЕК результатів оцінки захисту бакалаврської роботи.

У разі незадовільної оцінки здобувач відраховується з Університету з правом захисту кваліфікаційної роботи з урахуванням окремої процедури допуску.

5 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Згідно Положення про організацію атестації п. 2.5.2 Критерії оцінювання захисту кваліфікаційної роботи, що відповідають орієнтованому на інтереси студентів підходу до атестації, є такі:

1. Оцінка керівника.
2. Оцінка нормоконтролера.
3. Рівень достовірності результатів.
4. Рівень практичної цінності результатів.
5. Рівень знань.
6. Рівень умінь.
7. Рівень комунікації.
8. Рівень автономності та відповідальності.
9. Оцінка рецензента [4, с. 18].

Оцінювання кваліфікаційної роботи враховує низку критеріїв:

1. Обґрунтованість структури роботи, логічність викладу матеріалу. При цьому враховується обґрунтованість плану роботи, його послідовний виклад у тексті роботи (20 балів).

2. Широта охоплення й глибина застосування наукової і навчально-методичної літератури з міжнародних економічних відносин. У кваліфікаційній роботі повинні використовуватися основна навчальна література за тематикою, публікації наукових та періодичних видань, переважно за останні 3-5 років (10 балів).

3. Обґрунтованість висновків і практичних рекомендацій. Висновки повинні мати обґрунтований характер, впливати з матеріалу, що аналізується (10 балів).

4. Самостійність проведеного дослідження. Вона повинна знаходити підтвердження у використанні посилань на авторський текст, самостійності усіх етапів проведеного дослідження (10 балів).

5. Узагальнення й використання провідного вітчизняного й закордонного досвіду. Завдання дипломника полягає в тому, щоб проаналізувати саме провідний найновіший вітчизняний і закордонний досвід, обґрунтувати правомірність його використання у конкретних умовах, обчислити економічний, комунікаційний, соціальний ефект від його застосування (20 балів).

6. Мова і стиль викладу матеріалу. Робота повинна бути написана українською мовою, виявлені й усунуті всі орфографічні, стилістичні помилки, виправлений стиль викладу (5 балів).

7. Якість оформлення роботи. Оформлення повинне відповідати нормам і стандартам (5 балів).

8. Успішність захисту кваліфікаційної роботи. Вона визначається доступністю, виразністю, логічністю виступу студента, переконливими відповідями на питання членів ЕК і присутніх, правильним використанням графічних додатків (20 балів).

Кваліфікаційна робота у цілому оцінюється за стобальною шкалою

відповідно до вищезгаданих критеріїв. При оцінюванні роботи враховується думка членів ЕК, наукового керівника, рецензента.

Для оцінювання кваліфікаційної роботи бакалавра використовується розширена шкала підсумкового контролю: позитивні оцінки – «відмінно», «добре», «задовільно», негативна оцінка – «незадовільно».

Установлення відповідності даних 100-бальної шкали оцінювання, національної (4- бальної) до даних шкали за системою ECTS здійснюється у такому порядку (табл.5.1).

Таблиця 5.1 - Порядок встановлення відповідності оцінки

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок		$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії		$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне з Захисту работ доопрацюванням и	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідне опрацювання нової теми		$RD < 34$

Бакалаврська робота не допускається до захисту, якщо:

- попередня оцінка наукового керівника складає менше 50 балів;
- бакалаврська робота виконана не самостійно;
- структура та оформлення бакалаврської роботи не відповідає вимогам;
- бакалаврська робота не переплетена у тверду палітурку, недбало оформлена.

Повторний захист бакалаврської роботи з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 04.11.2017).
2. Положення про організацію освітнього процесу Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Укладачі: О.О. Азюковський, Ю.О. Заболотна, В.О. Салов, В.О. Салова / Мін-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. Д.: НТУ «ДП», 2019. 53 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу, 04.02.2022 р: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Pologenie_pro_organiz_osvit_process_2019.pdf
3. Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» Дніпро, НТУ «ДП», 2019. 11 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf
4. Положення про організацію атестації здобувачів вищої освіти НТУ «Дніпровська політехніка» / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. – Д. : НТУ «ДП», 2018. 40 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу, 03.02.2022 р.: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Regulations_on_the_organisation_of_attestation.pdf
5. Положення про навчально-методичне забезпечення освітнього процесу Національного технічного університету «Дніпровська політехніка». Укладачі: Ю. О. Заболотна, Є. А. Коровяка, В. О. Салов / М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. Д. : НТУ «ДП», 2019. 25 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу, 04.02.2022 р: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Форма 8. Титульний аркуш пояснювальної записки кваліфікаційної роботи

Міністерство освіти і науки України

Національний технічний університет

«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

(навчально-науковий інститут)

Факультет менеджменту

(факультет)

Кафедра економічної теорії та міжнародних економічних відносин

(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

(бакалавра, магістра)

здобувача вищої освіти **Кириченко О.К.** академічної групи **292-**
(ПІБ)

спеціальності **292 Міжнародні економічні відносини**
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою **«Міжнародні економічні відносини»**
(офіційна назва)

на тему **«Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика»**

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи				
розділів:				
1.....				
2.....				
3.....				
Рецензент				
Нормоконтролер				

**Дніпро
2025**

ДОДАТОК Б

Форма 9. Завдання на кваліфікаційну роботу за освітньо-професійною програмою

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
економічної теорії та міжнародних
економічних відносин
(повна назва)

Смєсова В.Л.
(підпис) (прізвище, ініціали)
«___» _____ 20.... року

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу ступеня бакалавра (бакалавра, магістра)

здобувача вищої освіти Кириченко О.К. академічної групи 292-
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини (код і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»
(офіційна назва)

на тему «Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: еволюція, теорія, практика»,

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____ № _____

Розділ	Зміст	Термін Виконання
Теоретичні засади міжнародних валютно-кредитних відносин	Висвітлення теоретичних засад дослідження сутності фінансових економічних відносин між суб'єктами світового господарства	XX.XX.XXXX р. – XX.XX.XXXX р.
Дослідження специфіки співробітництва у сфері міжнародних валютно-кредитних відносин	Аналіз тенденцій розвитку міжнародних валютно-кредитних відносин, форм та механізмів співробітництва у міжнародній фінансовій сфері.	XX.XX.XXXX р. – XX.XX.XXXX р.
Обґрунтування напрямів підвищення ефективності співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями	Дослідження динаміки співробітництва України з провідними міжнародними фінансовими організаціями, обґрунтування напрямів підвищення його ефективності.	XX.XX.XXXX р. – XX.XX.XXXX р.
Оформлення та надання кваліфікаційної роботи бакалавра до ЕК		XX.XX.XXXX р. – XX.XX.XXXX р.

Завдання видано

(підпис керівника)

Смєсова В. Л.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі

..... XX.XX.XXXX р.

Дата подання до екзаменаційної комісії

XX.XX.XXXX р.

Прийнято до виконання

(підпис здобувача вищої освіти)

Кириченко О.К.

(прізвище, ініціали)

Реферат кваліфікаційної роботи

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: ____ сторінок, ____ рисунків, ____ таблиць, ____ використаних джерел, ____ додатків.

У кваліфікаційній роботі проаналізовано _____

Об'єкт дослідження: _____

Предмет дослідження: _____

Мета кваліфікаційної роботи: _____

Положення, що захищаються: _____

Інформація щодо впровадження (за наявності): _____

Взаємозв'язок з іншими роботами _____

Результати роботи можуть бути використані _____

Робота має застосування у сфері _____

Соціально-економічна ефективність роботи полягає _____

Висновки, пропозиції щодо розвитку об'єкта розроблення: _____

У роботі використано такі методи досліджень: _____

Ключові слова (перелік ключових слів, які є визначальними для розкриття суті кваліфікаційної роботи, має містити 5 – 15 слів (словосполучень), які подаються великими літерами в рядок із прямим порядком слів у називному відмінку однини, розташованих за абеткою та розділених комами).

Реферат подається також і англійською мовою.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ПОСЛУГ	
1.1. Передумови формування та особливості функціонування світового ринку послуг.....	8
1.2. Сутність світового ринку послуг та його місце в системі міжнародних економічних відносин	15
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ	
2.1. Сучасні тенденції розвитку світового ринку послуг та його структура...	25
2.2. Фактори конкурентоспроможності національних економіки в системі світового ринку послуг.....	34
2.3. Регіональна специфіка функціонування міжнародного туризму та міжнародної торгівлі професійними послугами.....	45
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
3.1. Оцінка українського ринку послуг та рівня його інтеграції в системі світогосподарських ринкових відносин.....	55
3.2. Фактори підвищення ролі України в системі міжнародних економічних відносин у сфері послуг.....	65
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	79

Умовні скорочення

АСЕАН – Асоціація держав Південно-Східної Азії	МЕІ – міжнародна економічна інтеграція
АТЕС – Азійсько-Тихоокеанське економічне співтовариство	МЕРКОСУР –
АТР – Азійсько-Тихоокеанський регіон	Південноамериканський спільний ринок
АФТА – Зона вільної торгівлі	МС – Митний союз
АСЕАН Бенілюкс – Інтеграційне об'єднання Бельгії, Нідерландів і Люксембургу	МСП – мале спільне підприємство
СВП – світовий валовий продукт	МТС – матеріально-технологічне середовище
ВСФ – Всесвітній соціальний форум	НАФТА – Північноамериканська зона вільної торгівлі
ГАТС – Генеральна угода з торгівлі послугами	НДіДКР – науково-дослідні та дослідницько-конструкторські розробки
ГАТТ – Генеральна угода з тарифів і торгівлі	НКО – некомерційна організація
ГВЗМ – глобальні виробничо-збутові мережі	ОАЄ – Організація африканської єдності
ГЛДВ – глобальні ланцюги доданої вартості	ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
ЄАВТ – Європейська асоціація вільної торгівлі	ООН – Організація об'єднаних націй
ЄОВС – Європейське об'єднання вугілля та сталі	ПП – прямі іноземні інвестиції
ЄС – Європейський Союз	ПТУ – преференційна торговельна угода
ЄЦБ – Європейський центральний банк	РЮ – регіональні й інтеграційні об'єднання
ЗВТ – зона вільної торгівлі	РНС – режим найбільшого сприяння
ЗТО – зовнішньоторговельний обіг	СА – стратегічні альянси
ІКТ – інформаційно-комунікативні технології	СБ – Світовий банк
ІО – інтеграційне об'єднання	СЕС – соціально-економічна система
КАРІКОМ – Карибське співтовариство та спільний ринок	СОТ – Світова організація торгівлі
ЛАІ – Латиноамериканська асоціація інтеграції	СП – спільні підприємства
МВФ – Міжнародний валютний фонд	ТНБ – Транснаціональні банки
МЕВ – міжнародні економічні відносини	ТНК – Транснаціональні корпорації
	ТТП – Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство
	ТТП – Транстихоокеанське партнерство
	ЦБ – Центральний банк
	ЮНКТАД – Конференція ООН з торгівлі та розвитку

Навчальне видання

*Алексєєнко Дар'я Дмитрівна
Геращенко Світлана Олександрівна
Гузенко Ірина Юрійвна
Литвин Марина Валентинівна
Литвиненко Наталія Іванівна
Пилипенко Ганна Миколаївна
Пилипенко Юрій Іванович
Смєсова Вікторія Леонідівна*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ
ВІДНОСИНИ»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 292 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

В редакції авторів

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19